

Б. С. Малиняк

ДЕТІНІЗАЦІЯ МІСЦЕВИХ ФІНАНСІВ ЯК ПЕРЕДУМОВА БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

У статті запропоновано послідовність проведення реформи місцевих фінансів в Україні. Доведено, що обов'язковою передумовою ефективної бюджетної децентралізації є реалізація дієвих антикорупційних заходів із метою детінізації місцевих фінансів. Обґрунтовано необхідність реформування таких фінансів у напрямі мінімізації втрат бюджету внаслідок зловживань при використанні коштів та прорахунків при формуванні доходів місцевих бюджетів. Наведено можливі способи надання земельних ресурсів без залучення необхідних коштів до місцевих бюджетів, а також масштаби недоотриманих коштів. Проаналізовано проблему ухилення надкористувачів від сплати рентних платежів. Підкреслено важливість радикального підвищення прозорості бюджетного процесу на місцевому рівні для збільшення доходів місцевих бюджетів та ефективнішого використання бюджетних коштів. Доведено необхідність започаткування практики формування органами місцевого самоврядування "бюджету для громадянина". Обґрунтовано шляхи підвищення ефективності управління місцевими бюджетами в Україні.

Ключові слова: місцеві фінанси, державні закупівлі, втрати місцевих бюджетів, підвищення ефективності, програмно-цільовий метод бюджетування.

Рис. 2. Літ. 14.

Б. С. Малиняк

ДЕТЕНИЗАЦИЯ МЕСТНЫХ ФИНАНСОВ КАК ПРЕДПОСЫЛКА БЮДЖЕТНОЙ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИИ В УКРАИНЕ

В статье предложена последовательность проведения реформы местных финансов в Украине. Доказано, что обязательным условием эффективной бюджетной децентрализации является реализация действенных антикоррупционных мер с целью детенизации местных финансов. Обоснована необходимость реформирования таких финансов в направлении минимизации потерь бюджета вследствие злоупотреблений при использовании денежных средств и просчетов при формировании доходов местных бюджетов. Проведены возможные способы предоставления земельных ресурсов без привлечения необходимых средств в местные бюджеты, а также масштабы недополученных средств. Проанализирована проблема уклонения непропользователей от уплаты рентных платежей. Подчеркнута важность радикального повышения прозрачности бюджетного процесса на местном уровне для увеличения доходов местных бюджетов и более эффективного использования бюджетных средств. Доказана необходимость формирования органами местного самоуправления "бюджета для гражданина". Обоснованы пути повышения эффективности управления местными бюджетами в Украине.

Ключевые слова: местные финансы, государственные закупки, потери местных бюджетов, повышение эффективности, програмно-целевой метод бюджетирования.

Bohdan Malyniak

DE-SHADOWING OF LOCAL FINANCE AS A PRECONDITION OF BUDGET DECENTRALIZATION IN UKRAINE

In the article the sequence of the local finance reformation in Ukraine is proposed. The necessity of realization of active anti-corruption measures in order to provide de-shadowing of local finance is substantiated. The directions of the local finance reformation, aimed at minimization of budget

© Малиняк Б. С., 2015

losses as a result of misuse of budget funds and disadvantages of incomes of local budgets, are characterized. The possible ways of providing land resources without attracting necessary funds to local budgets and extents of foregone funds are defined. The problem of evasion of payment of rent subsoil user is analyzed. The importance of the radical transparency increase of budget process on local level to enlarge incomes of local budgets and effective use of budget funds is proved. The necessity of starting the practice of forming "the budget for the citizen" by local governments is proposed. The directions of the management efficiency increase of local budgets in Ukraine are substantiated.

Keywords: local finance, public procurement, losses of local budgets, increase of efficiency, program budgeting.

JEL classification: H57, H70, H72.

З огляду на надзвичайно складну нинішню ситуацію в Україні, постала потреба в проведенні глибокої ревізії всіх аспектів суспільних і економічних відносин у державі. При цьому велика увага приділяється проблемам управління державними фінансовими ресурсами. Адже, як відомо, органи державної влади успішно виконують функції з мобілізації фінансових ресурсів, проте зазвичай вкрай складно домогтися від держави справедливого розподілу сконцентрованих у бюджеті коштів та забезпечити їх ефективне використання. Розв'язанню цих проблем може значною мірою посприяти бюджетна децентралізація та розвиток фінансових повноважень органів місцевого самоврядування. Останнім часом як політичні лідери, так і громадські діячі пропонують передати фінансові ресурси від держави до органів місцевого самоврядування. На нашу думку, робити це варто лише в разі наукового обґрунтування доцільності такого кроку.

Найбільш комплексно питання реформування місцевих фінансів висвітлено такими дослідниками, як Дж. Б'юкенен, Ю. Ганущак, О. Кириленко, І. Луніна, О. Молдован, М. Постула, П. Свяневич, Х. Циммерманн, С. Юрій [1—8] та ін. Переважна більшість публікацій на окреслену тематику присвячена з'ясуванню концептуальних засад бюджетної децентралізації. Незважаючи на це, проблема послідовності реформування суспільних фінансів та розширення фінансових повноважень органів місцевого самоврядування залишається недостатньо дослідженою.

Метою статті є теоретичне обґрунтування послідовності реформування місцевих фінансів та пріоритетних напрямів розвитку місцевих фінансів в Україні з урахуванням суспільно-політичних і економічних обставин.

У контексті розв'язання проблем сьогодення світове співтовариство та провідні політичні сили в Україні покладають великі надії на розвиток місцевого самоврядування. На місцевому рівні влади в умовах демократії є більше передумов для залучення громадськості до бюджетного процесу, що дає змогу повніше враховувати потреби громадян у різних поселеннях. Завдяки територіальній близькості органів місцевого самоврядування до певної громади створюється сприятливе середовище для одержання місцевою владою повної, оперативної й достовірної інформації про потреби населення. Разом із тим демократичні способи формування місцевої влади надають територіальній

громаді набагато більше важелів впливу на неї, порівняно з центральними органами влади. Отже, ефективність децентралізації суспільних фінансів і бюджетних видатків визначається наявністю сприятливих умов для реалізації інтересів людей у бюджетній політиці органів місцевого самоврядування.

Є думка, що чи не основним недоліком вітчизняної бюджетної системи є її нездатність забезпечити реальну рівновагу, збалансованість державних і місцевих фінансів. Така авторитарна піраміда доволі стійка, але практично цілком унеможливає будь-яку ініціативу та мобілізацію власних ресурсів розвитку на місцях [8, с. 8]. Незважаючи на наявний потенціал розв'язання гострих суспільно-політичних проблем шляхом децентралізації державного управління та розвитку місцевого самоврядування, умови для повноцінної реалізації цього потенціалу є загалом несприятливими. На нашу думку, до основних перешкод ефективній децентралізації належать: гостра криза у відносинах із Російською Федерацією, котра супроводжується прихованою агресією та активною підтримкою цією країною терористичних і сепаратистських угруповань; поширення корупції в органах місцевого самоврядування; недостатнє врахування інтересів громадськості під час ухвалення рішень про місцевий бюджет; зловживання при формуванні доходів місцевих бюджетів та використанні коштів; невисокий фаховий рівень службовців, наділених повноваженнями щодо використання коштів тощо. У результаті дії зазначених чинників поширюється явище тіньових місцевих фінансів — процес формування й використання грошових ресурсів представниками органів влади поза обліком у місцевих бюджетах.

Найсерйознішими негативними наслідками цього явища для соціально-економічного розвитку країни, на нашу думку, є: порушення соціальної справедливості в країні, втрата ресурсів місцевих бюджетів, зниження обсягу та якості суспільних послуг, зростання фіскального тиску на економічних суб'єктів, демотивація платників податків, послаблення фінансової дисципліни в суб'єктах бюджетного процесу, їх деморалізація, доларизація національної економіки, погіршення конкурентоспроможності економіки. З огляду на зазначене обов'язковою передумовою бюджетної децентралізації в Україні є забезпечення ефективної реалізації державної політики, зокрема гуманітарної, економічної, фінансової, на національному рівні, а також жорсткого контролю формування й використання місцевих бюджетів із боку як органів державного фінансового контролю, так і територіальних громад. Лише в такому разі можна очікувати відчутних позитивних ефектів від розширення фінансових повноважень органів місцевого самоврядування. Це допоможе убезпечити суспільство від розкрадання, привласнення та неефективного управління суспільними ресурсами. У протилежному випадку користь від збільшення коштів у їхньому розпорядженні матиме виключно верхівка місцевої влади, а мешканці населених пунктів не отримуватимуть очікуваних вигід.

Варто зауважити, що крім загалом несформованого середовища на місцях для ефективного управління коштами місцевих бюджетів є інші чинники,

котрі стають на заваді передачі фінансових ресурсів від центру регіональній і місцевій владі, а саме:

- ризик підступної військової агресії з боку Російської Федерації;
- спекулювання РФ та місцевими олігархами на сепаратистських настроях населення в східних і частково в південних областях;
- відсутність нормальних умов для дієвого фінансового контролю на місцевому рівні;
- велике навантаження на державний бюджет, зумовлене об'єктивною потребою в чималих видатках на посилення обороноздатності країни, обслуговування державного боргу, здійснення соціальних трансфертів населенню, дотування цін на природний газ, надання дотацій Пенсійному фонду України та ін.

Тому акценти в розвитку місцевих фінансів на першому етапі розширення повноважень органів місцевого самоврядування доцільно змістити на припинення зловживань при використанні коштів місцевих бюджетів, а також на повноцінну реалізацію їхніх теперішніх повноважень, зокрема у сфері управління фінансами, комунальним майном і земельними ресурсами. Крім цього, велике значення має створення умов для підвищення ефективності використання коштів місцевих бюджетів та радикального збільшення їхніх доходів.

Така логіка реформування місцевих фінансів та бюджетної децентралізації цілком відповідає послідовності проведення ефективних бюджетних реформ, котра передбачає реалізацію комплексу заходів у два етапи: 1) побудова прозорої й зрозумілої фінансової системи управління бюджетом; 2) формування програмного бюджету, який складається з бюджетних програм, структурованих за певним принципом. Саме тому модернізації системи управління місцевими бюджетами та запровадженню ефективних технологій повинен передувати описаний вище комплекс заходів, націлених на забезпечення цілковитої підконтрольності бюджетного процесу громадянському суспільству, що не можливо без радикального підвищення прозорості бюджетного процесу, в т. ч. державних закупівель. Зазначене надасть можливість вести мову не просто про максимальне розширення повноважень територіальних громад базового рівня, а про їх зміну, котра сприятиме ефективнішому використанню ресурсів країни [3, с. 10; 4, с. 394].

Серед заходів, спрямованих на припинення зловживань при використанні коштів місцевих бюджетів, доцільно передбачити забезпечення законності витрачання обмежених бюджетних ресурсів. У цьому контексті варто:

- налагодити ефективний механізм державних закупівель, який гарантуватиме придбання товарів, робіт і послуг за реальними ринковими цінами;
- запровадити контроль обсягів робіт, котрі фінансуються за рахунок місцевих бюджетів, насамперед шляхом залучення до нього неурядових організацій;
- вжити заходів щодо економії бюджетних ресурсів та скорочення нерациональних програм, насамперед скасувавши необґрунтовані нормативи щодо формування чисельності установ соціально-культурної сфери;

- вдосконалити систему державного фінансового контролю;
- посилити контроль використання бюджетних коштів та відповідальність за їх розкрадання й привласнення;
- істотно підвищити прозорість місцевих бюджетів.

Особливу роль відіграє забезпечення якомога вищої прозорості й публічності бюджетного процесу на місцевому рівні, що великою мірою сприятиме розв'язанню нагальних проблем у сфері управління місцевими фінансами та вдосконаленню формування й використання ресурсів органів місцевого самоврядування. Українське суспільство вкрай негативно ставиться до управління бюджетом органами місцевого самоврядування. Підтвердженням зазначеного є результати соціологічних досліджень, проведених Центром Разумкова. Так, лише 4,3 % респондентів сподіваються, що гроші, сплачені ними у вигляді податків, повернуться до них та їхніх близьких через державні витрати; такий само відсоток опитаних вірять, що вони є частиною фінансової могутності держави; 6,9 % стверджують, що підтримують тих, хто має більшу потребу в грошах. Водночас 28,0 % респондентів вважають, що в них відбирають чесно зароблені гроші, 37,9 % відповіли, що ці гроші все одно розкрадають чиновники, а 17,6 % опитаних стверджують, що гроші платників податків не розкрадають, але розподіляють не так, як їм хотілося б [9]. Варто зауважити, що населення зазвичай не схильне помічати принципові відмінності в управлінні бюджетом органами державного управління та органами місцевого самоврядування. Про це свідчать результати соціологічного дослідження щодо підтримки населенням діяльності органів державного управління та органів місцевого самоврядування, котрі істотно не відрізняються [10], а також вкрай низька обізнаність суспільства щодо особливостей формування й використання коштів місцевих бюджетів [11]. Критична громадська оцінка рівня управління місцевими бюджетами посилює невдоволення населення становищем у країні та діяльністю владних структур. Зволікання з радикальним підвищенням бюджетної прозорості:

по-перше, нівелюватиме позитивні суспільні очікування результатів діяльності новообраного Президента, Кабінету Міністрів України та ін.;

по-друге, негативно впливатиме на розуміння суспільством дій влади, що дуже важливо для започаткування необхідних масштабних реформ, зокрема тих, які негативно позначаються на матеріальному становищі окремих категорій населення;

по-третє, унеможливить (або істотно ускладнить) проведення глибоких реформ бюджетного процесу, в т. ч. розвиток програмно-цільового методу бюджетування, вдосконалення механізму надання бюджетних послуг;

по-четверте, зведе нанівець очікувані результати від децентралізації бюджетної системи та розширення бюджетних повноважень органів місцевого самоврядування;

по-п'яте, створюватиме негативне тло для співпраці з європейськими й міжнародними організаціями.

Таким чином, позитивний вплив підвищення прозорості бюджету на ситуацію в державі забезпечуватиметься щонайменше двома чинниками:

1) суспільству надаватиметься більше інформації про вигоди, котрі воно одержує в результаті фінансування важливих послуг та надання трансфертів, отже, формуватиметься сприятливе середовище для позитивної оцінки;

2) органи влади матимуть додатковий стимул для ефективного управління ресурсами бюджету.

Заходи з підвищення прозорості бюджетного процесу передбачають активізацію діяльності органів влади в таких напрямках:

— формування на загальнодержавному та місцевому рівнях нормативно-правової бази, що передбачатиме системне, повне й оперативне оприлюднення суспільно важливої інформації про формування та використання бюджетних коштів;

— посилення контролю реалізації положень щодо оприлюднення інформації про управління бюджетом;

— запровадження практики формування “бюджету для громадян”, тобто інформаційних матеріалів, де в доступній для населення формі висвітлюватимуться основні відомості про найважливіші аспекти бюджетного процесу.

З цією метою доцільно передусім на законодавчому рівні встановити чіткий перелік відомостей про бюджет, які обов’язково мають бути оприлюднені. Велике значення при цьому має закріплення сучасних ефективних способів і засобів повідомлення інформації. Важливу роль у наданні громадськості всієї необхідної інформації про бюджет сьогодні відіграє Інтернет, що підтверджує своєчасність прийняття Закону України “Про відкритість використання публічних коштів” [12]. Ефект від ухвалення цього закону зросте в разі поширення його дії на практику надання податкових пільг та використання комунального майна.

Пильної уваги, насамперед органів державного фінансового контролю, потребує вимога Бюджетного кодексу України [13] про оприлюднення інформації, яка стосується бюджету. На нашу думку, відомості про дотримання цього правила обов’язково мають бути відображені в актах проведення ревізій відповідних місцевих бюджетів. Правоохоронні органи повинні проводити постійний моніторинг і контроль своєчасності та повноти відповідей органів місцевого самоврядування на інформаційні запити громадян і громадських організацій.

Зважаючи на актуальність питання раціонального управління бюджетом та доволі високу складність відповідної офіційної інформації, потрібно запровадити практику складання “бюджету для громадянина”. Велике значення при цьому має забезпечення широкого доступу до об’єктивної інформації про формування й використання коштів бюджету, активну участь у чому повинні брати вчені, журналісти, громадські діячі.

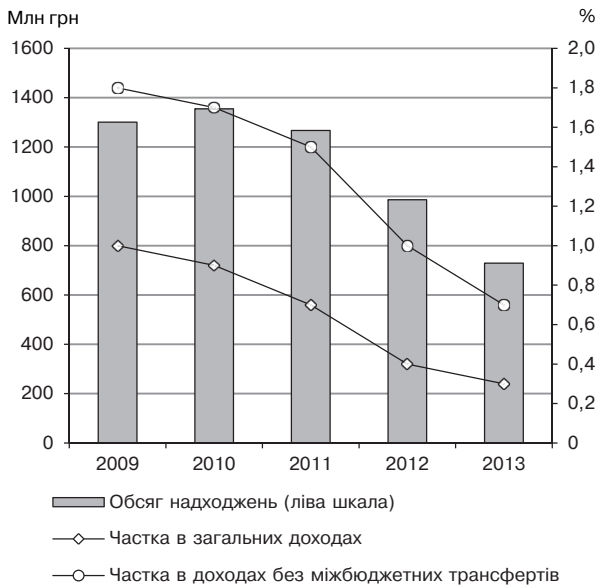
До другої групи заходів із реформування місцевих бюджетів (що передбачають повноцінну реалізацію наявних повноважень органів місцевого самоврядування в управлінні місцевими фінансами) належать ті, які спрямовані на

збільшення насамперед неподаткових платежів до бюджету. Це досягається шляхом:

- припинення практики уникнення аукціонів при передачі земельних ділянок орендарям та водночас забезпечення залучення коштів до місцевих бюджетів у реальних обсягах;
- забезпечення повноти надходжень рентних платежів від надкористування, встановлення обґрунтованої їх величини;
- проведення ревізії пільг на сплату обов'язкових платежів до місцевих бюджетів та радикального скорочення переліку одержувачів пільг;
- здійснення інвентаризації комунального майна та моніторингу орендної плати за користування об'єктами комунальної власності (або їхніми частинами); встановлення мінімальної вартості орендної плати для таких об'єктів; приведення розміру орендної плати до її ринкової величини для всіх об'єктів; продажу об'єктів, доцільність збереження котрих в комунальній власності не підтверджена, за ринковими цінами;
- проведення комплексу заходів із детінізації економіки та легалізації виплат заробітної плати.

Сьогодні місцеві бюджети зазнають великих втрат ресурсів унаслідок зловживань при продажу земельних ділянок або прав на них. Згідно із Земельним кодексом України [14], земельні ділянки державної чи комунальної власності або права на них, у т. ч. з розташованими на них об'єктами нерухомого майна державної чи комунальної власності, підлягають продажу окремими лотами на конкурентних засадах (земельних торгах). При цьому Кодекс містить доволі широкий перелік винятків, які дозволяють органам місцевого самоврядування здійснювати такі операції без проведення земельних торгів. Одним із таких винятків є надання земельних ділянок державної або комунальної власності для потреб приватного партнера в рамках державно-приватного партнерства відповідно до закону. В Україні доволі поширена практика передачі земельних ділянок комунальним підприємствам, котрі надалі передають їх у суборенду замовникам будівництва або самостійно реалізують права замовника будівництва. У будь-якому випадку бюджет втрачає значні надходження, порушуються конкурентні умови функціонування ринку, поширюється корупція.

Надходження від продажу землі становлять доволі невелику частку доходів місцевих бюджетів. До того ж, як видно з рис. 1, динаміка таких доходів у 2009—2013 рр. була від'ємною — їхній обсяг зменшився з 1301 до 729 млн грн, або в 1,8 раза. При цьому частка доходів від продажу землі в загальних доходах місцевих бюджетів скоротилася з 1,0 до 0,3 %, а в доходах місцевих бюджетів без урахування міжбюджетних трансфертів — із 1,8 до 0,7 %. Негативні тенденції формування доходів місцевих бюджетів від продажу землі спостерігалися в період зростання економічної активності в нашій державі та збільшення обсягів будівельних робіт. Зазначене свідчить про погіршення ситуації з наданням земельних ділянок органами місцевого самоврядування.

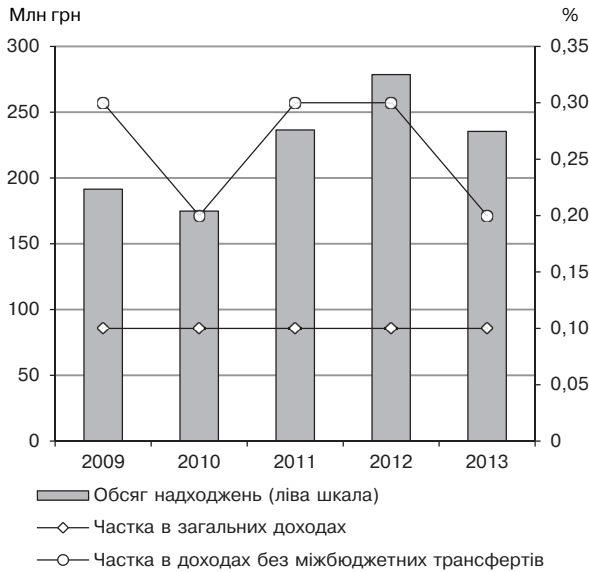
Джерело: побудовано за даними Державної казначейської служби України (<http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477>).

Рис. 1. Динаміка надходжень до місцевих бюджетів коштів від продажу землі у 2009—2013 рр.

Практика нелегального видобутку надр призводить до недоотримання місцевими бюджетами необхідних фінансових ресурсів. Як видно з рис. 2, динаміка таких надходжень упродовж 2009—2013 рр. була неоднорідною: періоди зростання чергувалися з проміжками скорочення відповідних доходів. Утім, загалом за цей період частка надходжень місцевих бюджетів від плати за користування надрами місцевого значення зменшилася, що вказує на відсутність позитивних змін щодо легалізації використання природних надр.

На нашу думку, недостатньо вести мову лише про припинення корупційних діянь. Щоб забезпечити соціальну справедливість та мінімізувати втрати для місцевих бюджетів, доцільно розробити й упровадити план спеціальних заходів із метою повернення втрачених доходів місцевих бюджетів та відшкодування необґрунтованих видатків. Такі заходи мають передбачати суцільну інвентаризацію родовищ корисних копалин, запровадження практики оформлення за допомогою спеціальних документів реалізації виробниками будівельних матеріалів природного походження, посилення відповідальності за незаконну розробку надр. Велике значення матиме також повна інвентаризація земельних ділянок, зокрема наданих комунальним підприємствам. При цьому особливу увагу варто звернути на укладання цими підприємствами угод про спільну діяльність із іншими суб'єктами господарювання з метою організації будівництва.

Проведення дієвих реформ місцевих фінансів надасть можливість істотно підвищити ефективність використання коштів місцевих бюджетів.

Джерело: побудовано за даними Державної казначейської служби України (<http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477>).

Рис. 2. Динаміка надходжень до місцевих бюджетів коштів від плати за користування надрами місцевого значення у 2009—2013 рр.

З огляду на закономірності функціонування суспільних фінансів у ринковій економіці, відомі представники фінансової науки обґрунтовують низку об'єктивних передумов для належної реалізації на місцевому рівні алокаційної й, частково, дистрибутивної функції суспільних фінансів [1, с. 105—109; 6, с. 11—13; 7, с. 18—27]. Адже на місцевому рівні влади є більше передумов для залучення громадськості до бюджетного процесу, що дає змогу повніше враховувати потреби людей у різних поселеннях. При цьому можна досягти збільшення граничної згоди кожного індивіда на фінансування додаткових видатків, яка через демократичні процедури впливає на формування влади та її поведінку.

Зважаючи на це, зростає роль третьої групи заходів, які передбачають проведення радикальних реформ місцевих бюджетів із запровадженням сучасних технологій управління місцевими фінансами, розширенням фінансових повноважень органів місцевого самоврядування та збільшення обсягу ресурсів місцевих бюджетів, та потребують усвідомлення суспільством їх необхідності, готовності чиновників їх реалізовувати та дієвої підтримки Європейського Союзу. До таких заходів належать:

- повноцінне запровадження програмно-цільового методу складання й виконання місцевих бюджетів;
- проведення адміністративно-територіальної реформи;
- модернізація системи бюджетного вирівнювання;

- реформування практики надання місцевим бюджетам цільових трансфертів;
- розвиток державно-приватного партнерства;
- запровадження електронного бюджетування;
- оптимізація мережі й організаційно-правових форм бюджетних закладів;
- удосконалення податкового законодавства та збільшення частки податкових надходжень місцевих бюджетів у відповідних надходженнях зведеного бюджету країни.

Демократичні процедури прийняття бюджету та домінування в цьому процесі політичних інституцій спричиняють значні ризики ухвалення неважених рішень. За таких умов для досягнення максимальної ефективності бюджетних видатків необхідні відповідні інституції, здатні приймати раціональні рішення в бюджетній сфері.

Основні економічні партнери України, а також сусідні держави реалізують комплекс заходів, спрямованих на забезпечення ефективного використання обмежених бюджетних ресурсів. Так, у Європейському Союзі діють відповідні норми, при цьому важливу роль відіграє програмно-цільове бюджетування, що стимулює одержувачів бюджетних коштів раціонально їх використовувати. Узгодження механізму виділення бюджетних асигнувань та конкретних заходів для надання послуг економічним суб'єктам формує сприятливе середовище для максимального задоволення потреб останніх за рахунок коштів бюджету. Позитивний вплив на розв'язання цього завдання справляє також високий рівень прозорості бюджетного процесу, що дає змогу узгоджувати реальні пріоритети бюджетної політики з потребами економічних суб'єктів, а також здійснювати ефективний контроль раціонального витрачання бюджетних коштів.

Підприємці, котрі проводять свою діяльність у країнах, де забезпечено високу ефективність використання бюджетних коштів, отримують низку важливих переваг як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках, оскільки за того самого обсягу сплачених податків вони користуються більш розвинутою інфраструктурою, а також високоякісними послугами безпеки, охорони й судочинства; одержують якісніші консультативні й адміністративні послуги від державних органів; мають більше можливостей залучати висококваліфікованих працівників, котрі потребують комфортних умов проживання; залучають трудові ресурси, що характеризуються високим рівнем здоров'я, освіти, знань, навичок і вмінь. Зазначене сприяє зменшенню витрат на виробництво продукції або підвищенню якості товарів і послуг.

Оскільки інституційне середовище України подібне до країн — колишніх республік Радянського Союзу, а також східноєвропейських держав, досвід цих країн доцільно використати при розробленні й реалізації відповідних заходів на вітчизняних теренах. Першочерговим завданням є прийняття концепції реформування бюджетного процесу, котра передбачатиме здійснення

комплексу заходів, спрямованих на підвищення ефективності бюджетних видатків. На основі цієї концепції варто розробити план заходів щодо виконання основних завдань бюджетного реформування.

Реалізація цих заходів, як і інших, орієнтованих на розвиток місцевого самоврядування в Україні, безпосередньо залежить від, по-перше, наявності жорстких умов для дотримання чинного законодавства, в т. ч. стосовно управління фінансами та невідворотності дієвого покарання за допущені зловживання при управлінні коштами; по-друге, підвищення кваліфікації службовців, наділених повноваженнями з управління місцевим бюджетом, розвитку їхньої ініціативності, креативності в розв'язанні поставлених завдань; по-третє, активної участі територіальної громади в бюджетному процесі на місцевому рівні.

Підсумовуючи викладене, доходимо таких висновків. Розвиток місцевого самоврядування є доволі складним процесом, котрий може бути успішним лише за певних умов, основною з яких є повна відповідність діяльності органів місцевого самоврядування реальним інтересам місцевих мешканців та загальнонаціональним пріоритетам у гуманітарній, економічній, соціальній сферах. При цьому принципове значення має забезпечення законного й ефективного використання наявних у органів місцевого самоврядування фінансових ресурсів. Лише в такому разі бюджетна децентралізація матиме успіх.

Список використаних джерел

1. Б'юкенен Дж. М. Суспільні фінанси і суспільний вибір: два протилежні бачення держави / Дж. М. Б'юкенен, Р. А. Масгрейв ; пер. з англ. — К. : ВД "КМ Академія", 2004. — 175 с. — (Актуал. світ. дискусії).
2. Ганущак Ю. І. Територіальна організація влади: напрямки змін : монографія / Ю. І. Ганущак ; за заг. ред. В. С. Куйбіди. — Л. : Астролябія, 2013. — 166 с.
3. Модернізація місцевих фінансів України в умовах економічних і соціальних трансформацій / О. П. Кириленко, А. В. Лучка, Б. С. Малиняк та ін. ; за ред. О. П. Кириленко. — Т. : Екон. думка, 2008. — 376 с.
4. Луніна І. О. Державні фінанси та реформування міжбюджетних відносин / І. О. Луніна. — К. : Наук. думка, 2006. — 432 с.
5. Молдован О. Модернізація системи публічних фінансів та запровадження нової моделі управління / О. Молдован, М. Постула // Стратегічні пріоритети. — 2014. — № 2. — С. 35—42.
6. Свяневич П. Основы фискальной децентрализации : справ. рук-во для стран с переход. экономикой / П. Свяневич. — Будапешт : Ин-т открыт. общества, 2003. — 77 с.
7. Циммерманн Х. Муниципальные финансы : учебник / Х. Циммерманн. — М. : Дело и Сервис, 2003. — 352 с.
8. Юрій С. І. Фінансова парадигма місцевого самоврядування / С. І. Юрій // Світ фінансів. — 2004. — № 1. — С. 6—14.
9. Що Ви відчуваєте, коли сплачуєте податки? : соціол. опитування / Центр Разумкова [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/ukr/poll.php?poll_id=440.

10. Чи підтримуєте ви діяльність органів місцевого самоврядування (динаміка, 2006—2013) : соціол. опитування / Центр Разумкова [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/ukr/poll.php?poll_id=174.

11. Чи знаєте Ви, які з податків, що Ви сплачуєте, йдуть до місцевого бюджету, і як вони використовуються? (опитування в Києві) : соціол. опитування / Центр Разумкова [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/ukr/poll.php?poll_id=539.

12. Про відкритість використання публічних коштів : закон України від 11.02.2015 № 183-VIII [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/183-19>.

13. Бюджетний кодекс України : закон України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

14. Земельний кодекс України : закон України від 25.10.2001 № 2768-III [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.